

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЯК ЦІННІСНОЇ ЯКОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ В УМОВАХ ТЕХНІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

Чоботарьов М.К.

Національний технічний університет

«Харківський політехнічний інститут», м. Харків

Відповідальність як складна інтегрована якість значною мірою відображає, наскільки особистість усвідомлює значення своїх дій і вчинків. Її формування тісно пов'язане з її свідомістю, самосвідомістю, мотивами, потребами, емоціями. Важливу роль у цьому процесі відіграють мимовільної форми мотивації, коли особистість цілеспрямовано і свідомо створює додаткові стимули до дії через зміну смислу дії. Це означає, що відповідальність є конкретним проявом окремого виду соціальної регуляції.

Необхідною умовою формування соціальної відповідальності вважаємо створення такої ситуації, яка б вимагала від особистості відповідальних дій та вчинків. У науковій літературі такою ситуацією визнається "ситуація реальної відповідальності" (О. Бондаревська). Вона характеризується єдністю вимог до особистості та умов їх реалізації, її компонентами виступають: 1) *вимоги, що ставляться до особистості;* 2) *особистість із певним рівнем моральної свідомості та професійної підготовки;* 3) *умови для реалізації цих вимог;* 4) *суспільна оцінка вчинків особистості та досягнутих нею результатів.*

На нашу думку, важливою педагогічною умовою виховання відповідальності є створення запропонованої М. Сметанським ситуації реальної зацікавленості особистості процесами і результатами своєї праці. Найважливішими компонентами такої ситуації виступають: 1) вимоги, що ставляться до майбутнього фахівця. 2) умови для реалізації цих вимог: а) внутрішня готовність особистості до діяльності (наявність не просто інтересу, але моральної потреби у її здійсненні), усвідомлення значущості результатів своїх дій; б) практична готовність особистості до виконання покладених на неї обов'язків; в) культура організації праці (створення умов для прояву ініціативи, самостійності і творчості, наявність відносин взаємної відповідальності, об'єктивна громадська оцінка досягнутих успіхів).

Ситуація описаного типу створює передумови для задоволення потреби особистості в самореалізації, стимулює постійне прагнення до самовдосконалення, активізують життєву позицію. Наведено результати педагогічного дослідження щодо формування професійної відповідальності при викладанні управлінських дисциплін в НТУ «ХПІ».